

DE ORESTEIA

Beste docent,

Wij kijken ernaar uit u en uw leerlingen binnenkort te ontvangen bij *De Oresteia* van Aeschylus, van Het Nationale Theater in de regie van Theu Boermans.

Om het voorstellingsbezoek met uw leerlingen voor te bereiden kunt u gebruik maken van deze lesbrieven die bestemd is voor de vakken: Klassieke Talen, Drama, KCV/CKV en Maatschappijleer in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs.

Over het stuk

De Oresteia (Het verhaal van Orestes) omvat drie delen en vertelt een familiedrama. Opeenvolgende generaties zijn met elkaar verbonden door een bloedige keten van moord en wraak. Deze wraak is het belangrijkste thema van de eerste twee delen.

Deel 1 / Agamemnon

In dit deel keert koning Agamemnon, heerser over Argos, na tien jaar zegevierend terug uit de Trojaanse Oorlog. Op zijn huis rust een vloek. Zijn vader en diens broers, Atreus en Thyestes, hebben hun eigen kinderen geslacht en geprobeerd de goden te misleiden. Agamemnon zelf offerde zijn dochter Ifigeneia om de goden gunstig te stemmen. Zijn vrouw Klytaimnestra woont inmiddels met haar minnaar Aigisthos in het koninklijk paleis. Uit wraak vermoordt ze Agamemnon, bij thuiskomst, in bad.

Deel 2 / Plengoffers

In het tweede deel, dat enige jaren later speelt, neemt Orestes wraak op de dood van zijn vader door zowel zijn moeder als haar minnaar Aigisthos te vermoorden. Achtervolgd door de wraakgodinnen (Erinyen/Furiën) vlucht hij naar Athene, waar hij de goden Apollo en Pallas Athene om bescherming vraagt.

Deel 3 / De Welgezinden

De Welgezinden is een keerpunt in het verhaal. De godin Athene verwijst 'de zaak Orestes' resoluut naar een – door haar opgezet – nieuw instituut: een rechtbank met een jury van twaalf Atheense burgers.

De Oresteia werd 2500 jaar geleden geschreven en is nog net zo aangrijpend en relevant als toen. Waar vindt de gekrenkte en gewelddadige mens gerechtigheid en hoe hef je de ongelijkwaardigheid tussen man en vrouw op?

Over het educatieprogramma

Over het ontstaan van de Griekse tragedie, de oorsprong van het toneel en theater zoals wij dat nu kennen, is heel veel geschreven. Op het internet is een grote hoeveelheid informatie en lesmateriaal te vinden. Met deze lesbrieven, bestaande uit drie delen, kunt u samen met uw leerlingen aan de slag om het voorstellingsbezoek aan *De Oresteia* voor te bereiden. U kunt samen met de leerlingen onderzoeken wat het koor betekent in de Griekse tragedie en in de hedendaagse media. Daarnaast kunnen de leerlingen zich verdiepen in de personages uit de voorstelling.

De lesbrieven bieden u een aantal lessuggesties om met uw leerlingen mee aan de slag te gaan in de les. U kunt kiezen voor één deelopdracht (50 min) of voor het vullen van een lessenserie met verschillende onderdelen. Met de lesbrieven onderzoekt u het verhaal, structuur, personages en de thema's van *De Oresteia* met uw leerlingen, om zo het toekomstige theaterbezoek te verrijken.

De manier waarop u de lesbrieven behandelt, is aan u en is afhankelijk van uw tijd en het niveau van uw leerlingen. Lees elk deel van de lesbrieven vooraf goed door en pas deze aan waar nodig. Voelt u zich vrij hier naar eigen inzicht mee om te gaan. We hopen dat u een mooi project en een inspirerend theaterbezoek tegemoet gaat met uw leerlingen.

Heeft u na het lezen van deze inleiding en instructie nog vragen? Neem dan contact met ons op via:

lejodehingham@hnt.nl.

DEEL 1 – HET KOOR IN HEDENDAAGSE MEDIA

In de hedendaagse maatschappij wordt er steeds meer gepost, getwitterd en gesnapchat. Niet alleen door jongeren. Ook politici en invloedrijke celebrities gebruiken sociale media om invloed uit te oefenen en communiceren op deze manier met de massa. De massa reageert op hun posts, meestal individueel, maar leest ook de overige reacties en vult elkaar aan, spreekt elkaar tegen of stapelt mening op mening. Dit zou je kunnen zien als een hedendaagse vorm van een koor. De post is het 'event' waarop men reageert, commenteert, waarschuwt of voorspelt.

De centrale vraag in *De Oresteia* is de vraag naar recht en rechtvaardigheid. Dit is tegenwoordig een meer dan centraal probleem in verschillende gebieden zoals de economie, het rechtswezen, humanitaire kwesties of 'simpelweg' amusementsprogramma's als 'The Voice of Holland'. Het verhaal van *De Oresteia* maakt duidelijk hoe belangrijk het is om als burger een eigen mening en houding te ontwikkelen.

OPDRACHT 1 / 15 MINUTEN

Benodigheden

- pen, papier
- laptop/mobiele telefoon/digibord (internet)
- werkblad ([bijlage 1](#))

Vorbereiden

- Open Facebook op het digibord. Kies met de leerlingen een actuele facebookpost met veel reacties uit (denk aan een nieuwsbericht of iets uit een televisieprogramma).
 - > Scroll met uw leerlingen door de commentaren op het bericht.
 - > Kijk ook naar de reacties die anderen weer op een commentaar plaatsen, de reacties op de reacties. Besteed aandacht aan het aantal 'likes' en de emoticons.
- Leg uit: Het woord 'koor' is afgeleid van het Griekse woord 'choros' dat dansplaats, dans, dansgroep betekent. Van oudsher werden offerplechtigheden en processies door de deelnemers met ritmische bewegingen uitgevoerd, ter (magische) ondersteuning van de uitgesproken gebeden. Uit deze elementen groeide het koorlied, in woord en gebaar. In het oude Griekse theater danste het koor in een cirkel of halve cirkel voor het toneel, de 'orchestra'.

Heel veel later ging men ertoe over musici daar een plaats te geven. Ons woord 'orkest' dankt daaraan zijn naam.

Al snel stelde één van de koorleden zich tegenover het koor om een rol (epische held) te vertolken. Later creëerde Aeschylus het tragisch drama, waarin een handeling centraal stond. Het woord 'drama' is afgeleid van het Griekse woord voor handelen. Met Aeschylus kreeg het drama een tweede acteur.

In de koorzangen, de Stasima, hebben de koren een aantal functies: ze reageren op het voorafgaande, ze blikken vooruit, geven achtergrondinformatie, zenden gebeden omhoog en omlaag, werken 'algemeen menselijke' thema's uit, diepen situaties op uit andere mythen etcetera.

[Klik hier voor meer informatie over het koor.](#)

Alleen in twee van de behouden tragedies van Aeschylus komen we koren tegen die zelf de drager van de dramatische handeling zijn, die met andere woorden een rol hebben: in het derde deel van *De Oresteia*, De Welgezinden (Eumeniden), en in De Smekelingen.

- Bespreek met de leerlingen de facebookpost als 'event' (als gebeurtenis).
- Bespreek of de reacties een voorbeeld van een modern koor kunnen zijn.
- Hoe kunnen de reacties worden benoemd? Lovend, negatief, voorspellend, aanmoedigend, mee eens/niet mee eens? Laat de leerlingen voorbeelden geven die zij zien staan.

OPDRACHT 2 / 20 MINUTEN

In deze opdracht kunt u werken met de voorgaande facebookpost of kiest u een nieuw onderwerp (bij een nieuw onderwerp: doe eerst de korte analyse van opdracht 1). Bij deze opdracht gebruikt u het werkblad uit [bijlage 1](#).

- Deel de klas in 5 of 6 kleine groepjes. Ieder groepje krijgt één werkblad.
- Geef vervolgens elk groepje een duidelijke rol. Een voorbeeld: U heeft op de facebookpagina van 'The Voice of Holland' een facebookpost over het afscheid van candidate Kimberley gekozen. Verdeel dan rollen als: de moeder van Kimberley, vriendin van Kimberley, de Voice-coach van Kimberley, een fan van het programma, de maker (RTL) van het programma, de toeschouwers die vóór haar zijn, de toeschouwers die tegen haar zijn. Stel u zit op de facebookpagina van de 'Nijmeegse vierdaagse' of 'Wie is de Mol', benoem dan rollen die hierbij passen.
- Laat elk groepje vanuit hun rol 4 of 5 commentaren schrijven op de facebookpost.
- Laat de leerlingen nu het werkblad doorgeven aan een andere groep. Deze groep reageert op de commentaren die zij gekregen hebben. Daarna worden de werkbladen weer terug gegeven aan de oorspronkelijke groepjes.

DE ORESTEIA * LESBRIEF

LESBRIEF (BOVENBOUW)

- Bespreek met de leerlingen welke functies van het koor ze hebben gebruikt.

De verschillende functies van het koor kunnen zijn: commentaar geven, waarschuwen, terugblikken, voorspellen, toelichten, klagen, opstoken, raad geven, samenvatten.

OPDRACHT 3 / 10 MINUTEN

- Bespreek met de leerlingen de opdrachten na, naar aanleiding van de volgende vragen:
 - > Vind jij dat de hoeveelheid commentaren op een post iets zegt over het belang van die post? Waarom wel/niet?
 - > Welk communicatiemiddel vind jij het best werken? Brief, facebook, gesprek, theaterstuk?
 - > Is het belangrijk te weten wat iemand zijn referentiekader is tijdens het communiceren?

DEEL 2 – DE PERSONAGES UIT DE ORESTEIA

De Oresteia omvat drie delen en vertelt een familiedrama. Openvolgende generaties zijn met elkaar verbonden door een bloedige keten van moord en wraak. Wraak is het overheersende thema van de eerste twee delen. Het derde deel (De Welgezinden) is een keerpunt in het verhaal. De godin Athene verwijst 'de zaak Orestes' resoluut naar een – door haar opgezet – nieuw instituut: een rechtbank met een jury van twaalf Atheense burgers.

In *De Oresteia* komen de volgende personages voor: Orestes, Elektra, Agamemnon, (de geest van) Klytaimnestra, Aigisthos, Cassandra, Apollo, Pallas Athene, (koor der Furiën*, bode.

*Niet als 'personage', maar wel als koor aanwezig in deel 1 en deel 2: koor oude/jonge man, koor oude/jonge vrouw.

In [bijlage 2](#) en [bijlage 4](#) kunt u een korte rolbeschrijving vinden van de genoemde personages en het koor.

BENODIGDHEDEN

- pen, papier
- rolbeschrijvingen ([bijlage 2](#))
- laptop/mobiele telefoon/digibord (internet)
- print van facebookpagina Orestes ([bijlage 3](#))

OPDRACHT 1 / 15 MINUTEN

Laat de leerlingen onderzoek doen naar de verschillende personages uit het stuk.

- Deel de klas in groepen van 4 of 5 leerlingen.
- Geef elk groepje de rolbeschrijving van één van bovengenoemde personages ([bijlage 2](#)). De leerlingen lezen de rolbeschrijving in hun groepje en bespreken deze gezamenlijk.
- Geef de leerlingen de tijd om op het internet of in naslagwerken te zoeken naar het personage van hun rolbeschrijving. Laat de leerlingen van elk groepje de rolbeschrijving die zij hebben gekregen verder aanvullen met gegevens die zij gevonden hebben of belangrijk vinden. Denk aan relatie tot andere personages, karaktereigenschappen, uiterlijk (ze mogen ook hun eigen fantasie gebruiken naar aanleiding van de gevonden informatie).

OPDRACHT 2 / 20 MINUTEN

- Bespreek met de klas hoe het zou zijn als hun personage een facebookpagina zou hebben. Wat voor berichten zou hij of zij daar dan op plaatsen?
Hoe zouden andere personages uit zijn of haar omgeving of uit het stuk daarop reageren?
- Laat de leerlingen als voorbeeld de print van de facebookpagina van Orestes zien ([bijlage 3](#)).
- Laat elk groepje vanuit het personage waar zij de rolbeschrijving van hebben een facebookpost voor dit personage bedenken. Wat wil die persoon bekend maken, wat wil hij zijn/haar 'vrienden' laten weten? Vanuit welke emotie schrijft deze persoon het bericht? Is het speciaal aan iemand gericht?

Voorbeelden:

Als het een groepje niet lukt om vanuit hun personage een facebookpost te verzinnen, kunt u ze helpen door een van de onderstaande voorbeelden geven:

Orestes

O jee, ik heb mijn moeder vermoord, én haar minnaar. Wat moet ik doen? Apollo zei dat het goed was, maar nu word ik achtervolgd door allerlei rare monsters. HELP!

.

Elektra

Broer, was jij maar hier! Moeder doet zo naar tegen mij...

.

Agamemnon

Zo, Troje verslagen! We are the champignons!! Na tien jaar oorlog eindelijk NAAR HUIS!! Klytaimnestra, laat het bad maar vollopen, ik kom er aan!

.

(Geest van) Klytaimnestra

Gebeurt er nog iets. Maak 'm doof! Jaag 'm zijn graf in!!

.

Apollo

OK, Orestes, goede actie. Je hebt gedaan wat ik gevraagd heb, respect!

.

Bode

@Klytaimnestra: Mevrouw, ik heb slecht nieuws voor u, Orestes is dood.

DE ORESTEIA * LESBRIEF

LESBRIEF (BOVENBOUW)

- Elk groepje schrijft de facebookpost van hun personage op papier.

Als ieder groepje klaar is worden de facebookposts doorgegeven aan een ander groepje/personage. Elk groepje krijgt zo steeds de gelegenheid om vanuit het personage dat zij vertegenwoordigt te reageren op het bericht dat langskomt. Dit kan in de vorm van een commentaar, steunbetuiging, tegenbericht, een 'like', een emoticon, een kreet etcetera.

- Als de oorspronkelijke facebookpost weer terug is bij de groep/het personage die het bericht geschreven heeft, lezen de leerlingen eerst samen in hun groep de reacties. Wat kunnen zij zeggen over de personages die hebben gereageerd? Snappen zij alle reacties? Zouden zij zelf nog reacties op de reacties willen of kunnen schrijven?
- Bespreek met de klas de verschillende personages, hun emoties en hun drijfveren.

OPDRACHT 3 / 10 MINUTEN

Bespreek met de leerlingen de voorgaande opdrachten naar aanleiding van de volgende vragen:

- Je hoort over een jongen die zijn moeder vermoord heeft maar vrijgesproken wordt. Wat is jouw reactie?
- Vind jij dat het achtergrondverhaal van een moordenaar ertoe doet (zijn sociale achtergrond, zijn opvoeding, jeugd, en de redenen voor de moord)?
- Maken familiebanden een dergelijke gebeurtenis erger of minder erg?

DEEL 3 – HET KOOR IN DE ORESTEIA

In *De Oresteia* van Aeschylus heeft het koor een belangrijke functie en is nadrukkelijk aanwezig. Samen met de leerlingen onderzoekt u de functie van het koor in Griekse tragedies. Onder uw leiding (her)schrijven de leerlingen een korte scène uit *De Oresteia*. Uiteindelijk mondt dit uit in een eigen, nieuwe scène met, door de klas geschreven en gekozen teksten voor het koor.

BENODIGDHEDEN

- papier, pen
- digibord/beamer (indien aanwezig)
- scènetekst uit *De Oresteia* ([bijlage 5](#))
- leerlingformulier ([bijlage 6](#))
- klassenformulier ([bijlage 7](#))

OPDRACHT 1 / 15 MINUTEN

- Verdeel de klas in tweetallen, bij een oneven aantal is er één drietal. Elk tweetal heeft een pen en papier. Geef elk tweetal één leerlingformulier met beginsituatie en eerste teksten van het koor en Elektra ([bijlage 6](#)). Geef elk tweetal ook één klassenformulier ([bijlage 7](#)).

Tip: Eén leerling van het duo vult steeds het leerlingformulier in. De andere leerling van het duo vult steeds het klassenformulier in (de geciteerde tekst!).

- Bespreek klassikaal de beginsituatie van de scène en lees samen de eerste zinnen van het koor en Elektra.

Uitleg beginsituatie:

Enkele jaren zijn verstreken na de moord van Klytaimnestra op haar man Agamemnon.

Bij het graf van zijn vader verschijnt Agamemnons zoon Orestes: hij is na jarenlange afwezigheid samen met zijn neef Pylades teruggekeerd naar Argos. Plots komt een groep vrouwen uit het paleis. Het zijn Agamemnons dochter Elektra en vrouwen (het koor), die een dodenoffer gaan brengen aan Agamemnons graf. Elektra kan haar vader maar niet vergeten en haat haar moeder Klytaimnestra. Orestes verstopt zich.

- Elk tweetal verzint nu de vervolgttekst (max. twee regels) die het koor uitspreekt als reactie op de samen gelezen zin van Elektra: 'Wie kan ik vertrouwen?' De leerlingen schrijven de verzonden tekst op het leerlingformulier.
- Als alle groepjes klaar zijn, bekijkt u samen met de klas welke teksten er door de verschillende groepjes voor het koor geschreven zijn. U leest steeds de tekst van Elektra voor en wijst dan een groepje aan dat als koor met hún zin moet antwoorden.

U kunt ervoor kiezen om alle groepjes langs te gaan, of om bijvoorbeeld maar drie of vier groepjes hun tekst te laten zeggen, in verband met de tijd.

- Met de hele klas wordt nu gestemd welke van de geschreven teksten uiteindelijk op het klassenformulier wordt ingevuld. Als er gekozen is, vult een leerling van ieder groepje de gekozen zin in op het klassenformulier.

OPDRACHT 2 / 20 MINUTEN

Als iedereen het principe door heeft schrijft u zo samen met de klas de rest van de scène.

- Dicteer de tweede zin van Elektra ([zie bijlage 5](#)). De leerlingen van de groepjes schrijven deze tekst op hun leerlingformulier.
- Herhaal dan de werkwijze zoals in de voorgaande opdracht. De groepjes verzinnen weer een eigen reactie van het koor op déze tekst van Elektra en schrijven die op hun leerlingformulier. Daarna leest een aantal groepjes hun zelf verzonden tekst hardop voor, de klas kiest en deze zin wordt ingevuld op het klassenformulier.

DE ORESTEIA * LESBRIEF

LESBRIEF (BOVENBOUW)

- Dicteer daarna de derde zin van Elektra en herhaal de werkwijze.

Zo vervolgt u tot er uiteindelijk een volledig ingevuld klassenformulier ontstaat met een eigen tekst van de klas.

- Deel nu pas kopieën van de 'echte' scènetekst (*bijlage 5*) uit aan de leerlingen.

Vergelijk het ingevulde klassenformulier met de 'echte' scènetekst van dit deel uit *De Oresteia* en bespreek de overeenkomsten en verschillen.

- Als u tijd over heeft kunt u de leerlingen de teksten laten spelen. Het origineel en de eigen geschreven versie. Bespreek de overeenkomsten en verschillen met de door de klas geschreven teksten en vanuit welke emotie het koor antwoordt.

OPDRACHT 3 / 10 MINUTEN

Bespreek met de leerlingen de voorgaande opdrachten naar aanleiding van de volgende vragen:

- Wat zou er in jouw leven veranderen als er geen 'wraakgevoelens' meer waren (in jouw omgeving, in jezelf, in de wereld)?
- Weegt de wraak van Klytaimnestra op haar man zwaarder dan de wraak van Orestes op zijn moeder? Breng een rangorde aan van de zwaarte van de moorden: Ifigeneia, Agamemnon, Klytaimnestra, Aegisthes.
- Stelling: 'Elektra is net zo schuldig aan het verloop van het familiedrama'.
- Wanneer heb jij deze week 'wraak genomen', ook al zit het in iets kleins (iemand slecht behandeld, bijvoorbeeld niet gegroet omdat hij/zij...)?

EXTRA

Mail het definitief ingevulde klassenformulier met de naam van de school, uw naam en welke klas, naar:

lejodehingh@hnt.nl

Wij kiezen uit alle inzendingen de beste klassenpagina uit en deze klas wint een leuke prijs.

BIJLAGE #1

'HET KOOR IN HEDENDAAGSE MEDIA'

DE POST/HET 'EVENT':

COMMENTAAR VANUIT JULLIE ROL:

Reacties op commentaar vanuit jullie rol / #1

Reacties op commentaar vanuit jullie rol / #2

Reacties op commentaar vanuit jullie rol / #3

Reacties op commentaar vanuit jullie rol / #4

Reacties op commentaar vanuit jullie rol / #5

BIJLAGE #2

PERSONAGES IN DE ORESTEIA

Agamemnon

De zoon van Atreus en broer van Menelaos. Koning van Mycene en opperbevelhebber van het Griekse leger dat tegen Troje ten strijde trok. Getrouwd met Klytaimnestra en vader van Elektra, Ifigeneia, Orestes en Chrysothemis. Hij offerde zijn dochter Ifigeneia om ten oorlog te kunnen trekken. Hij werd tien jaar later, als overwinnaar, bij zijn thuiskomst vermoord door Klytaimnestra en haar minnaar Aigisthos.

Aigisthos

In de Griekse mythologie is hij de enige overgebleven zoon van Thyestes. Hij speelde een sinistere rol in de noodlottige geschiedenis van het geslacht der Artriden. De minnaar van Klytaimnestra, vrouw van zijn neef Agamemnon. Toen Agamemnon ten strijde was getrokken tegen Troje, verleidde Aigisthos Klytaimnestra en samen vermoordden zij Agamemnon bij zijn thuiskomst. Zeven jaren heerste de moordenaar over Mycene, totdat Agamemnons zoon Orestes bloedig wraak nam op zijn moeder en haar minnaar.

Apollo

God uit de Griekse en Romeinse mythologie. Hij was de god van de herders en kuddes, de vernietiging, de waarheid, het licht, de zon, de kunst, de muziek en de culturele activiteiten, het recht, de profetie, de genezing, het goede, het schone, medicijnen, het boogschieten en de dichtkunst. Hij zorgde voor orde en rust en hield de rechtspraak in de hand. Hij was de zoon van Zeus en Leto en de tweelingbroer van Artemis. Naast zijn verdiensten in de muziek, de dichtkunst en het waarzeggen was Apollo ook een vaardige oorlogsgod, die in staat was zijn pijlen over zeer grote afstand af te schieten. Hij werd door de mensen bovenmatig geëerd en aanbeden in heiligdommen, aan hem gewijde spelen en orakels. Hij openbaarde de wil van de goden als orakelgever en speciaal in het heilige Delphi, maar ook op tal van andere plaatsen sprak hij tot de mens bij monde van de orakelverklarende priesters.

Elektra

De dochter van Agamemnon en Klytaimnestra, zuster van Ifigeneia, Orestes en Chrysothemis. Na de gruwelijke moord op Agamemnon door Klytaimnestra en haar minnaar Aigisthos,

bracht Elektra de kleine Orestes naar Phokis in veiligheid. Zij bleef achter in Mycene, ten prooi aan allerlei vernederingen van het moordenaarspaar. Toen Orestes, volwassen geworden, naar Mycene terugkwam, zette Elektra hem aan hun vader te wreken door hun moeder en haar minnaar te doden. Later huwde zij Orestes' vriend Pylades.

Erinyen

In het oude Hellas achtervolgden de Erinyen, oftewel de furiën (de wraakgodinnen) bij een vergrijp tegen het asielrecht of de gastvriendschap, bij moord op verwanten of bij meeneed de misdadiger rusteloos, om hem ten slotte tot waanzin te drijven. Zij waren de gruwelijke, met slangenhaar bedekte dochters van de nacht, ontstaan uit bloeddruppels van de god Uranus. De Erinyen staan symbool voor de oude orde van Griekse goden, vóórdat Zeus zijn intrede maakte. Ten tijde van Aeschylus vond men het tijd om wetten en regels in te voeren. Voordien heerste namelijk de bloedwraak. *De Oresteia* handelt eigenlijk over het feit dat men voortaan naar een rechtbank kon gaan om te weten of men gelijk had of gestraft moest worden. De godin Pallas Athene stond symbool voor dit rechtssysteem. In *De Oresteia* overtuigt zij de Erinyen ervan om voortaan als haar helpsters het recht te dienen. Daarom noemde men ze later Eumeniden (de welgezinden).

Kassandra

In Griekse sagen is zij een dochter van koning Priamus van Troje. De god Apollo beminde haar en schonk haar de gave der profetie, maar omdat zij zijn liefde versmaadde, bewerkte de god dat haar voorspellingen door niemand zouden worden geloofd. Zij waarschuwde vergeefs voor het houten paard dat de Trojanen argeloos binnen de muren haalden. Zij viel als slavin ten deel aan Agamemnon, die haar meevoerde naar huis. Daar voorzag zij het tragische einde van haar meester en werd mede het slachtoffer van Klytaimnestra's moordlust.

Klytaimnestra

In de Griekse mythologie is zij een dochter van Tyndareos en Leda. Zij huwde Agamemnon en werd de moeder van Chrysothemis, Elektra, Ifigeneia en Orestes. Tijdens Agamemnons deelname aan de oorlog tegen Troje, pleegde Klytaimnestra overspel met Aigisthos, en tezamen vermoordden zij Agamemnon bij zijn thuiskomst. Met haar verleider heerste zij over Mycene en Argos, totdat haar zoon Orestes de dood van zijn vader wreekte en zijn moeder en haar minnaar doodde.

Orestes

De enige zoon van Agamemnon en Klytaimnestra. Toen zijn

vader door Klytaimnestra en haar minnaar was vermoord, bracht zijn zuster Elektra hem in veiligheid bij zijn oom Strophius in Phokis. Strophius' zoon Pylades werd zijn trouwe vriend. Acht jaar later keerde Orestes naar Mycene terug in gezelschap van Pylades en samen beraamden zij de wraakneming op de moordenaars van Agamemnon. Orestes werd als moedermoordenaar door de Erinyen achtervolgd en door Pallas Athene voor het gerecht gebracht. De Erinyen klaagden hem aan en Apollo was zijn verdediger. Uiteindelijk werd Orestes vrijgesproken door Athene's beslissende stem.

Pallas Athene

Godin uit de Griekse mythologie. Zij was een dochter van de oppergod Zeus. Pallas Athene, Zeus en zijn gemalin Hera waren in de ogen van de gewone Grieken uit de oudheid de belangrijkste goden. Volgens de Griekse sagen en mythen werd Pallas Athene geboren uit het voorhoofd van Zeus, de zetel van zijn verstand, waaruit zij in volle wapenrusting tevoorschijn trad.

Pallas Athene was Zeus' lievelingsdochter. Haar werden de eigenschappen verstand, moed, schoonheid en trouw toegedicht, en zij werd vereerd als de godin van de wijsheid, oorlog en vrede, maar ook van het handwerk. Zij waakte over de stad Athene. De godin wordt vaak afgebeeld met een uil, een schild, een speer en een helm.

Koor

Oude mannen in deel 1 – Agamemnon

Deze mannen waren te oud voor de oorlog en bleven dus met de kleine jongens en de vrouwen in Argos achter. De rest van de mannen trok naar Troje. Het koor vertegenwoordigt in *De Oresteia* de stem van de Griekse cultuur en traditie. Zij zijn de burgers en vormen de morele barometer van het stuk. De mannen in het eerste deel zijn door lange ervaring wijs geworden. Ze hebben een mening over verdorvenheid, straf en rechtvaardigheid. Het zijn de vaders wier zonen zijn omgekomen in Troje. Ze hebben te veel verdriet gezien, te veel bloedvergieten en ze beseffen ook dat het niet altijd zo kan doorgaan. Terneergeslagen maar ergens toch hoopvol wacht het koor op de terugkeer van Agamemnon. Ze weten van de geschiedenis en vloek van zijn huis en van bepaalde profetieën die na het offeren van Ifigeneia werden uitgesproken. En die maken hen onrustig. Ze willen het graag, maar kunnen niet echt geloven dat de thuiskomst van hun koning een einde zal maken aan de ellende in Argos.

Koor

Vrouwen in deel 2 – Plengoffers

Hier bestaat het koor uit de slavinnen die in het paleis van Klytaimnestra wonen en die gevangen zijn in eerdere oorlogen. Ze zijn loyaal aan Orestes en Elektra en ze verachten

Klytaimnestra en Aigisthos. Ze werken samen met Elektra en Orestes en hebben een cruciale rol in de samenzwering.

Koor

Erinyen (Furiën) in deel 3 – De Welgezinden

De Erinyen zijn de wraakgodinnen in de Griekse mythologie. Ze achtervolgen en kwellen degenen die een misdaad hebben gepleegd. Ze wonen in de onderwereld en verschijnen op aarde als een misdadiger gestraft moet worden. In het Latijn worden ze Dirae genoemd (de Verschrikkelijken) en in het Nederlands de Furiën.

De Erinyen zijn ouder dan de Olympische goden en ze zijn dus niet ondergeschikt aan oppergod Zeus. Ze gehoorzamen een eigen ongenadige, onvoorwaardelijke oerwet.

Voor de jongere goden van de Olympus zijn de Erinyen outcasts. Zeus joeg de oude goden en godinnen in een diepe put, ver onder de onderwereld. De Furiën koesteren daarom een diepe haat jegens deze nieuwe generatie goden – met Zeus aan het hoofd – die oude gewoontes en wetten proberen te vernietigen.

De Erinyen zien er afschrikwekkend uit. Hun haar bestaat uit slangen, uit hun ogen druipt bloed, hun huid is verdord en hun adem stinkt naar bederf. Soms hebben ze vleugels als van een vleermuis en het lichaam van een hond.

Het ergste wat een Griek in de Oudheid kon doen was een lid van zijn familie doden. In dit soort gevallen kwamen de Erinyen in actie. Ze beginnen de misdadiger te achtervolgen. Daarbij gebruiken ze slangen, fakkels en zweepen. Ze verschijnen in zijn dromen. Ook na zijn dood krijgt hij geen rust in de onderwereld.

In het derde deel van *De Oresteia* bestaat het koor uit de Erinyen. Zij achtervolgen Orestes wegens de moord op zijn moeder. De grote triomf van *De Oresteia* is de succesvolle integratie van de Erinyen in de samenleving van Athene en in de Atheense godenwereld.

De godin Pallas Athene, zelf een van de jonge en rationele goden, erkent dat de Erinyen een belangrijk aspect van de waarheid vertegenwoordigen. Hoewel ze emblemen zijn van een primitiever verleden, kunnen ze niet worden geëlimineerd. Ze moeten, volgens haar, worden verzoend met de nieuwe orde.

BIJLAGE #3

FACEBOOKPAGINA VAN ORESTES

The screenshot shows a Facebook profile for 'Orestes'. The left sidebar contains navigation options like 'Nieuwsoverzicht', 'Messenger', 'Marketplace', and 'Evenementen'. The main content area features a post by Orestes: 'O jee, ik heb mijn moeder vermoord, en haar minnaar. Wat moet ik doen? Apollo zei dat het goed was, maar nu word ik achtervolgd door allerlei rare monsters. HELP!'. The post has 2 likes and several comments from 'Apollo', 'Furie', 'Elektra', and 'Pallas Athene'. On the right, there is a sponsored advertisement for 'Aigisthos' featuring a large Greek vase with a scene of a man and a woman.

Orestes

Nieuwsoverzicht

Messenger

Marketplace

Snelkoppelingen

Vrienden uit Phokis

Verkennen

14 Evenementen

Pagina's

Groepen

Vriendenlijsten

Gamevideo

Op deze dag

Paginaoverzicht

Foto's

Games

Livevideo

Meer weergeven...

Maken

Advertentie Pagina Groep

Evenement Inzamelingsactie

Foto/video Gevoel/activiteit

Verhalen

Agamemnon Apollo Orestes Elektra Pallas Athene Furie

Meest recente verslagen bekijken · Topverslagen bekijken

Pallas Athene heeft hierop gereageerd.

Orestes
18 minuten ·

O jee, ik heb mijn moeder vermoord, en haar minnaar. Wat moet ik doen? Apollo zei dat het goed was, maar nu word ik achtervolgd door allerlei rare monsters. HELP!

Leuk · Opmerking plaatsen

2

Apollo Ah joh, komt goed, ik regel het wel!
Leuk · Beantwoorden · 12 min

Furie We krijgen je wel, moedermoordenaar!
Leuk · Beantwoorden · 8 min

Elektra Zet 'm op broertje, you're the greatest. Eindelijk gerechtigheid
Leuk · Beantwoorden · 5 min

Pallas Athene Lekker bezig Apollo, kan ik het weer oplossen...
Leuk · Beantwoorden · 4 min

Geest van Klytaimnestra Gebeurt er nog iets? Maak 'm doof, jaag 'm zijn graf in!!
Leuk · Beantwoorden · 2 min

6 uitnodigingen voor evenementen

Aigisthos is vandaag jarig

Gesponsord · Advertentie maken

Nederlands · English (US) · Frysk · Español · Português (Brasil)

Privacy · Gebruiksvoorwaarden · Adverteren · Jouw advertentievoorkeuren · Cookies · Meer · Facebook © 2018

BIJLAGE #4

HET KOOR

Het woord 'koor' is afgeleid van het Griekse woord 'choros' (= dansplaats, dans, dansgroep). Van oudsher werden offerplechtigheden en processies door de deelnemers met ritmische bewegingen uitgevoerd, ter magische ondersteuning van de uitgesproken gebeden. Uit deze beide elementen, woord en gebaar, groeide het koorlied. In het oude Griekse theater danste het koor in een cirkel- of halfcirkelvormige ruimte voor het toneel, de 'orchestra'. Heel veel later ging men ertoe over musici daar een plaats te geven. Ons woord 'orkest' dankt daaraan zijn naam.

Al snel stelde een van de koorleden zich tegenover het koor om een rol (epische held) te vertolken. Later creëerde Aeschylus het tragisch drama, waarin een handeling centraal stond. Het woord 'drama' is afgeleid van het Griekse woord voor handelen. Met Aeschylus kreeg het drama een tweede acteur.

In de koorzangen, de Stasima, hebben de koren een aantal functies: ze reageren op het voorafgaande, ze kijken vooruit, achteruit, geven achtergrondinformatie, zenden gebeden omhoog en omlaag, werken 'algemeen menselijke' thema's uit, diepen situaties op uit andere mythen etc. Alleen in twee van de behouden tragedies van Aeschylus komen we koren tegen die zelf de drager van de dramatische handeling zijn, die met andere woorden een rol hebben: in het derde deel van *De Oresteia*, *De Welgezinden* (Eumeniden), en in *De Smekelingen*. Het koor in *De Oresteia* wordt op verschillende manieren gebruikt.

Koor van oude mannen in deel 1 – Agamemnon

Deze mannen waren te oud voor de oorlog en bleven dus met de kleine jongens en de vrouwen in Argos achter. De rest van de mannen trok naar Troje. Het koor vertegenwoordigt in *De Oresteia* de stem van de Griekse cultuur en traditie. Zij zijn de burgers en vormen de morele barometer van het stuk. De mannen in het eerste deel zijn door lange ervaring wijs geworden. Ze hebben een mening over verdorvenheid, straf en rechtvaardigheid. Het zijn de vaders wier zonen zijn omgekomen in Troje. Ze hebben te veel verdriet gezien, te veel bloedvergieten en ze beseffen ook dat het niet altijd zo kan doorgaan. Terneergeslagen maar ergens toch hoopvol wacht het koor op de terugkeer van Agamemnon. Ze weten van de geschiedenis en vloek van zijn huis en van bepaalde profetieën die na het offeren van Ifigeneia werden uitgesproken. En die maken hen onrustig. Ze willen het graag, maar kunnen niet echt geloven dat de thuiskomst van hun koning een einde zal maken aan de ellende in Argos.

Koor van vrouwen in deel 2 – Plengoffers

Hier bestaat het koor uit de slavinnen die in het paleis van Klytaimnestra wonen en die gevangen zijn in eerdere oorlogen. Ze zijn loyaal aan Orestes en Elektra en ze verachten Klytaimnestra en Aigisthos. Ze werken samen met Elektra en Orestes en hebben een cruciale rol in de samenzwering.

Koor van Erinyen in deel 3 – De Welgezinden

In het derde deel van *De Oresteia* bestaat het koor uit de Erinyen. De Erinyen zijn de wraakgodinnen in de Griekse mythologie, ze wonen in de onderwereld. Ze achtervolgen Orestes wegens de moord op zijn moeder, het ergste wat een Griek in de Oudheid kon doen. In dit soort gevallen kwamen de Erinyen in actie. Ze achtervolgen en kwellen degenen die een misdaad hebben gepleegd. Ook na de dood zo iemand geen rust krijgen in de onderwereld. Alleen als een persoon van zijn schuld wordt gereinigd, staken de Erinyen hun achtervolging.

Het derde deel is eigenlijk het verhaal van de Erinyen. De grote triomf van de trilogie is de succesvolle integratie van de Erinyen in de samenleving van Athene en in de Atheense godenwereld. De Erinyen zijn ouder dan de Olympische goden en ze zijn dus niet ondergeschikt aan oppergod Zeus. Ze gehoorzamen een eigen ongenadige, onvoorwaardelijke oerwet. De Furiën koesteren een diepe haat jegens deze nieuwe generatie goden – met Zeus aan het hoofd – die oude gewoontes en wetten proberen te vernietigen. De godin Pallas Athene, zelf een van de jonge en rationele goden, erkent dat de Erinyen een belangrijk aspect van de waarheid vertegenwoordigen. Hoewel ze emblemen zijn van een primitiever verleden, kunnen ze niet worden geëlimineerd. Ze moeten, volgens haar, worden verzoend met de nieuwe orde.

BIJLAGE #5

SCÈNETEKST UIT DE ORESTEIA / DEEL II – PLENGOFFERS

Enkele jaren zijn verstreken na de moord van Klytaimnestra op haar man Agamemnon. Bij het graf van zijn vader verschijnt Agamemnons zoon Orestes: hij is na jarenlange afwezigheid samen met zijn neef Pylades teruggekeerd naar Argos. Plots komt een groep vrouwen uit het paleis: het zijn Agamemnons dochter Elektra en vrouwen (het koor), die een dodenoffer gaan brengen op Agamemnons graf. Elektra kan haar vader maar niet vergeten en haat haar moeder Klytaimnestra. Orestes verstopt zich. (De graftombe van Agamemnon, buiten het paleis van Argos. Het Koor [Oude vrouw en Jonge vrouw] en Elektra komen op).

KOOR/ OUDE VROUW

We komen op bevel van Klytaimnestra – om te weeklagen over Koning Agamemnon.

ELEKTRA

Vrouwen, wij delen de ellende van het huis – en we delen een haat. De goden kennen ons lot – Praat met me. Geef me raad.

KOOR/ OUDE VROUW

Pleng de wijn en bid voor hen die je kunt vertrouwen.

ELEKTRA

Wie kan ik vertrouwen?

Vanaf hier staat de onderstaande tekst niet meer op het leerling- en klassenformulier.

KOOR/OUDE VROUW

Jezelf. En iedereen die Klytaimnestra haat.

ELEKTRA

Dan bid ik voor mezelf. En voor jullie? Zal ik voor jullie bidden?

KOOR/JONGE VROUW

Jij weet of onze woorden waar zijn. Jij beslist.

ELEKTRA

Wie is er nog meer – die ik kan vertrouwen?

KOOR/OUDE VROUW

Bid voor Orestes. Bid voor Orestes die ver weg is.

ELEKTRA

Orestes! Ja! Voor Orestes!

KOOR/JONGE VROUW

En bid voor de moordenaars –

ELEKTRA

Ja, wat bidden?

Wat zal ik voor de moordenaars bidden? Wat?

KOOR/JONGE VROUW

Bid

dat een god of een mens

komt om gerechtigheid te brengen.

KOOR/OUDE VROUW

Om te doden! Bloed met bloed vergelden. Bid daarvoor.

ELEKTRA

Luistert God naar een gebed om moord?

KOOR/OUDE VROUW

Kwaad met kwaad vergelden is gerechtigheid

en gerechtigheid is heilig

BIJLAGE #6

LEERLING- FORMULIER

De graftombe van Agamemnon, buiten het paleis van Argos. Het koor [oude vrouw en jonge vrouw] en Elektra komen op.

KOOR/ OUDE VROUW

We komen op bevel van Klytaimnestra – om te weeklagen over Koning Agamemnon.

ELEKTRA

Vrouwen, wij delen de ellende van het huis – en we delen een haat. De goden kennen ons lot – Praat met me. Geef me raad.

KOOR/ OUDE VROUW

Pleng de wijn en bid voor hen die je kunt vertrouwen.

ELEKTRA

Wie kan ik vertrouwen?

KOOR/OUDE VROUW

(Vul hier de door jullie bedachte tekst in)

ELEKTRA

(Dit wordt gedicteerd door docent, vul dat hieronder in)

KOOR/JONGE VROUW

(Vul hier de door jullie bedachte tekst in)

ELEKTRA

(Dit wordt gedicteerd door docent, vul dat hieronder in)

KOOR/OUDE VROUW

(Vul hier de door jullie bedachte tekst in)

ELEKTRA

(Dit wordt gedicteerd door docent, vul dat hieronder in)

KOOR/JONGE VROUW

(Vul hier de door jullie bedachte tekst in)

ELEKTRA

(Dit wordt gedicteerd door docent, vul dat hieronder in)

KOOR/JONGE VROUW

(Vul hier de door jullie bedachte tekst in)

KOOR/OUDE VROUW

(Vul hier de door jullie bedachte tekst in)

ELEKTRA

(Dit wordt gedicteerd door docent, vul dat hieronder in)

KOOR/OUDE VROUW

(Vul hier de door jullie bedachte tekst in)

BIJLAGE #7

KLASSEN- FORMULIER

De graftombe van Agamemnon, buiten het paleis van Argos. Het koor [oude vrouw en jonge vrouw] en Elektra komen op.

KOOR/ OUDE VROUW

We komen op bevel van Klytaimnestra – om te weeklagen over Koning Agamemnon.

ELEKTRA

Vrouwen, wij delen de ellende van het huis – en we delen een haat. De goden kennen ons lot – Praat met me. Geef me raad.

KOOR/ OUDE VROUW

Pleng de wijn en bid voor hen die je kunt vertrouwen.

ELEKTRA

Wie kan ik vertrouwen?

KOOR/OUDE VROUW

(Vul hier de door jullie bedachte tekst in)

ELEKTRA

(Dit wordt gedicteerd door docent, vul dat hieronder in)

KOOR/JONGE VROUW

(Vul hier de door jullie bedachte tekst in)

ELEKTRA

(Dit wordt gedicteerd door docent, vul dat hieronder in)

KOOR/OUDE VROUW

(Vul hier de door jullie bedachte tekst in)

ELEKTRA

(Dit wordt gedicteerd door docent, vul dat hieronder in)

KOOR/JONGE VROUW

(Vul hier de door jullie bedachte tekst in)

ELEKTRA

(Dit wordt gedicteerd door docent, vul dat hieronder in)

KOOR/JONGE VROUW

(Vul hier de door jullie bedachte tekst in)

KOOR/OUDE VROUW

(Vul hier de door jullie bedachte tekst in)

ELEKTRA

(Dit wordt gedicteerd door docent, vul dat hieronder in)

KOOR/OUDE VROUW

(Vul hier de door jullie bedachte tekst in)